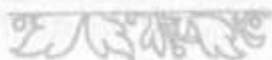

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС

2-ге видання, без змін

519385

Нова редакція Українського правопису подає уточнені й доповнені правила написання загальних і власних назв українського та іншомовного походження, деталізовані правила вживання розділових знаків.

В усіх розділах оновлено ілюстративний матеріал.

Для всіх, хто прагне писати, дотримуючись норм сучасної літературної мови.

СХВАЛИВ

Кабінет Міністрів України

(Постанова № 437 від 22 травня 2019 р.)

СХВАЛИЛИ:

спільною постановою

Президія Національної академії наук України

(протокол № 22/10 від 24 жовтня 2018 р.)

та рішенням

Колегія Міністерства освіти і науки України

(протокол № 10/4-13 від 24 жовтня 2018 р.)

ЗАТВЕРДИЛА

Українська національна комісія з питань правопису

(протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.)

**Українська національна комісія з питань правопису
своїм рішенням від 12 липня 2019 р. визначила**

**Видавництво «Наукова думка» НАН України установою,
яка уповноважена випустити у світ авторизоване видання
Українського правопису в редакції 2019 р.**

785717

ISBN 978-966-00-1935-5

Харківський національний економічний університет імені С.Є. Кушнеця

Редактори С. І. Мазніченко, В. Є. Македон,

В. Шараванова, І. Л. Яловнича

© Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні
НАН України, 2024

© Інститут української мови НАН України, 2024

© Український мовно-інформаційний фонд
НАН України, 2024

© НВП «Видавництво “Наукова думка”
НАН України», дизайн, 2024

ПЕРЕДМОВА	5
I. ПРАВОПИС ЧАСТИН ОСНОВИ СЛОВА	
БУКВЕНІ ПОЗНАЧЕННЯ ДЕЯКИХ ГОЛОСНИХ ЗВУКІВ	11
§ 1. Е, И	11
§ 2. І, И	11
§ 3. Ї	12
§ 4. Я, Ю, Є	12
БУКВЕНІ ПОЗНАЧЕННЯ ДЕЯКИХ ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ	12
§ 5. Г	12
§ 6. Ґ	12
§ 7. Апостроф	13
§ 8. ЙО, ЇО	14
ЧЕРГУВАННЯ ГОЛОСНИХ	14
§ 9. Чергування О—І, Е—І	14
О, Е, що не переходять в І	15
Відхилення в чергуванні О—І, Е—І	16
§ 10. Чергування Е—О після Ж, Ч, Ш, ШЧ (букви Щ), ДЖ, Й	18
Чергування голосних у дієслівних коренях	19
§ 11. Чергування О—А	19
Чергування не випадного Е з І	20
Чергування випадного Е з И	20
ЧЕРГУВАННЯ ПРИГОЛОСНИХ	20
Чергування приголосних під час словозміни	21
§ 12. Чергування Г, К, Х із м'якими З, Ц, С	21
§ 13. Чергування Ґ із м'яким З	21
§ 14. Чергування Г, К, Х із Ж, Ч, Ш	21
§ 15. Чергування Д із ДЖ	22

§ 16. Чергування Т—Ч, З—Ж, С—Ш, ЗД—ЖДЖ, СТ—ШЧ (буква Щ)	22
§ 17. Чергування СТ—ШЧ (буква Щ)	22
§ 18. Чергування Б—БЛ, П—ПЛ, В—ВЛ, М—МЛ, Ф—ФЛ	22
Зміни приголосних перед наступним приголосним під час слово- творення	23
§ 19. Зміни приголосних перед -СЬК(-ИЙ), -СТВ(-О)	23
§ 20. Зміни приголосних у прикметниках і прислівниках вищого ступеня порівняння	24
§ 21. Зміни приголосних перед суфіксом -Н	24
§ 22. Зміни приголосних перед суфіксальним голосним під час словотворення	24
§ 23. Уживання прийменників У, В і початкових У-, В-	25
§ 24. Уживання сполучників, часток І, Й та початкових І-, Й-	28
§ 25. Уживання прийменника З і його варіантів ІЗ, ЗІ (ЗО)	29
УЖИВАННЯ М'ЯКОГО ЗНАКА (Ь)	31
§ 26. Пишемо Ъ	31
§ 27. Не пишемо Ъ	32
Спрощення в буквосполученнях	33
§ 28. -ЖДН-, -ЗДН-, -СТН-, -СТЛ-	33
-ЗКН-, -СКН-	34
-СЛН-	34
Подвоєння букв	34
§ 29. Подвоєння букв як наслідок їх збігу	34
§ 30. Подвоєння букв як наслідок подовження приголосних	36
ПРАВОПИС ПРЕФІКСІВ	37
§ 31. З-, ІЗ-, ЗІ-, ЗО-	37
БЕЗ-, ВІД-, МІЖ- НАД-, ОБ-, ПЕРЕД-, ПІД-, ПОНАД-, РОЗ-, ЧЕРЕЗ-	37
ПРЕ-, ПРИ-, ПРІ-	38
АРХІ-	38
АНТИ-, КВАЗІ-	38
ПРАВОПИС СУФІКСІВ	39
§ 32. Іменникові суфікси	39
-ИК, -НИК / -ІВНИК, -ЛЬНИК	39
-ИВ(-О)	39
-АЛЬ, -ЕНЬ, -ЕЦЬ (-ЄЦЬ), -ІСТЬ, -ТЕЛЬ	39
-К(-А), -ИЦ(-Я), -ИН(-Я), -ЕС(-А)	39

-НН(-Я), -ІНН(-Я), -ЕНН(-Я)	40
-ИНН(-Я)	40
-ЕН(-Я) [-ЄН(-Я)]	40
-ЕЧОК (-ЄЧОК), -ЕЧК(-А) [-ЄЧК(-А)], -ЕЧК(-О) [-ЄЧК(-О)]	40
-ЕНК(-О) [-ЄНК(-О)], -ЕНЬК(-О, -А) [ЄНЬК(-О)]	40
-ИСЬК(-О) [-ЇСЬК(-О)], -ИЩ(-Е) [-ЇЩ(-Е)]	41
-ОВИЧ, -ІВН(-А) [-ЇВН(-А)]	41
-ІВК(-А), -ОВК(-А)	41
-ОК	41
-ИР, -ИСТ, -ИЗМ, -ІР, -ІСТ, -ІЗМ	42
§ 33. Прикметникові та дієприкметникові суфікси	42
-Н(-ИЙ), -Н(-ІЙ)	42
-ИЧН(-ИЙ), -ІЧН(-ИЙ) [-ЇЧН(-ИЙ)]	43
-ИН-, -ЇН	43
-ИН(-ИЙ), -ЇН(-ИЙ)	43
-ИСТ(-ИЙ), -ІСТ(-ИЙ)	43
-ЕВ(-ИЙ), -ЄВ(-ИЙ), -ОВ(-ИЙ)	43
-УВАТ(-ИЙ), -ЮВАТ(-ИЙ), -ОВАТ(-ИЙ), -ОВИТ(-ИЙ)	44
§ 34. Дієслівні суфікси	45
-УВА- (-ЮВА-), -ОВА- (-ЬОВА-)	45
-ОВУВА- (-ЬОВУВА-)	45
-ІР-, -ИР-	45
ПРАВОПИС СЛІВ РАЗОМ, ІЗ ДЕФІСОМ, ОКРЕМО	46
§ 35. Загальні правила правопису складних слів	46
Складні слова зі сполучними голосними	
О, Е (графічно — Е та Є)	46
Складні слова без сполучного голосного	47
Правопис слів разом і з дефісом	48
§ 36. Складні іменники	51
§ 37. Прикладка	54
§ 38. Складні числівники	55
§ 39. Складні займенники	55
§ 40. Складні прикметники	56
§ 41. Прислівники	60
§ 42. Прийменники	65
§ 43. Сполучники	65
§ 44. Частки	66

УЖИВАННЯ ВЕЛИКОЇ БУКВИ	70
§ 45. Велика буква на початку речення	70
§ 46. Велика буква у звертаннях і ремарках	71
§ 47. Велика та мала букви в рубриках	72
§ 48. Велика буква після двокрапки, на початку прямої мови, цитати	73
§ 49. Власні імена людей, міфологічних осіб, клички тварин	74
§ 50. Географічні та адміністративно-територіальні назви	77
§ 51. Астрономічні назви	80
§ 52. Назви історичних подій, епох, календарних періодів і свят, суспільних заходів	81
§ 53. Назви, пов'язані з релігією	81
§ 54. Назви органів влади, установ, організацій, товариств, партій, об'єднань, підприємств, фірм, агентств	83
§ 55. Назви документів, пам'яток історії та культури, творів літератури та мистецтва, друкованих органів	86
§ 56. Назви посад, звань, титулів	87
§ 57. Назви орденів, медалей, відзнак, премій	88
§ 58. Назви товарних знаків, марок виробів	88
§ 59. Назви порід тварин, видів і сортів рослин	89
§ 60. Велика буква в особливому стилістичному вживанні	89
§ 61. Велика буква у складноскорочених назвах	90
§ 62. Графічні скорочення	91
ПРАВИЛА ПЕРЕНОСУ	93
§ 63. Орфографічні правила переносу	93
§ 64. Технічні правила переносу	95
ЗНАК НАГОЛОСУ (')	95
§ 65.	95
II. ПРАВОПИС ЗАКІНЧЕНЬ ВІДМІНЮВАНИХ СЛІВ	
ІМЕННИК	96
§ 66. Поділ на відміни	96
§ 67. Поділ на групи	97
§ 68. Зразки відмінювання іменників	100
Уваги до правопису відмінкових форм	107
I відміна	107

А. Одна	107
§ 69. Родовий відмінок	107
§ 70. Давальний відмінок	108
§ 71. Знахідний відмінок	108
§ 72. Орудний відмінок	108
§ 73. Місцевий відмінок	108
§ 74. Кличний відмінок	109
Б. Множина	109
§ 75. Називний відмінок	109
§ 76. Родовий відмінок	110
§ 77. Давальний відмінок	111
§ 78. Знахідний відмінок	111
§ 79. Орудний відмінок	111
§ 80. Місцевий відмінок	112
§ 81. Кличний відмінок	112
II відміна	112
А. Одна	112
§ 82. Родовий відмінок	112
§ 83. Давальний відмінок	118
§ 84. Знахідний відмінок	119
§ 85. Орудний відмінок	120
§ 86. Місцевий відмінок	121
§ 87. Кличний відмінок	123
Б. Множина	124
§ 88. Називний відмінок	124
§ 89. Родовий відмінок	125
§ 90. Давальний відмінок	126
§ 91. Знахідний відмінок	126
§ 92. Орудний відмінок	127
§ 93. Місцевий відмінок	127
§ 94. Кличний відмінок	128
III відміна	128
§ 95. Одна	128
§ 96. Множина	129
§ 97. Відмінювання слова МАТИ	130
IV відміна	130
§ 98. Одна	130
§ 99. Множина	131
§ 100. Відмінювання іменників, що мають тільки форму множини	132

ПРИКМЕТНИК	133
§ 101. Тверда група прикметників	133
§ 102. М'яка група прикметників	134
§ 103. Зразки відмінювання прикметників	135
§ 104. Ступенювання прикметників	136
Вищий ступінь порівняння прикметників	136
Найвищий ступінь порівняння прикметників	137
ЧИСЛІВНИК	137
КІЛЬКІСНІ ЧИСЛІВНИКИ	137
§ 105. Відмінювання кількісних числівників	137
ПОРЯДКОВІ ЧИСЛІВНИКИ	139
§ 106. Відмінювання порядкових числівників	139
ДРОБОВІ ЧИСЛІВНИКИ	140
§ 107. Відмінювання дробових числівників	140
ЗАЙМЕННИК	141
§ 108. Особові займенники	141
Відмінювання особових займенників	141
§ 109. Зворотний займенник	141
Відмінювання зворотного займенника	141
§ 110. Присвійні займенники	142
Відмінювання присвійних займенників	142
§ 111. Вказівні займенники	142
Відмінювання вказівних займенників	142
§ 112. Питальні займенники	143
Відмінювання питальних займенників	143
§ 113. Означальні займенники	143
Відмінювання означальних займенників	143
§ 114. Складні займенники (неозначені й заперечні)	144
Відмінювання складних займенників	144
ДІЄСЛОВО	145
§ 115. Дійсний спосіб	145
Теперішній час	145
Поділ дієслів на дієвідміни	145
Зміни приголосних у дієсловах, дієприкметниках і віддієслівних іменниках	148

Відмінювання дієслів ДАТИ, ЇСТИ, ВІДПОВІСТИ (та інших з компонентом -ВІСТИ), БУТИ	150
Майбутній час	150
Минулий і давноминулий час	151
§ 116. Наказовий спосіб	151
§ 117. Умовний спосіб	153
§ 118. Неозначена форма дієслова (інфінітив)	153
§ 119. Дієприкметник	153
§ 120. Дієприслівник	154

ІІІ. ПРАВОПИС СЛІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ І БУКВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПРИГОЛОСНИХ	155
§ 121. L	155
§ 122. G, H	155
§ 123. TH у словах грецького походження	156
§ 124. W, TH у словах англійського походження	156
§ 125. LL та ILL у словах французького походження	157
§ 126. J	157
§ 127. Кінцеві -TR, -DR	157
§ 128. Неподвоєні й подвоєні букви на позначення приголосних	157
СК	158
ГОЛОСНІ ЗВУКИ І БУКВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ГОЛОСНИХ	159
§ 129. I	159
§ 130. E, U	161
§ 131. AU, OU	162
§ 132. Ö, Ø, EU, OE	162
§ 133. AU, EI, OU у словах англійського походження	162
§ 134. Звук [æ] у словах англійського походження	162
§ 135. Звук [ə:] у словах англійського походження	163
§ 136. Буквосполучення EI, EU у словах німецького походжен- ня. Буквосполучення IJ та буква Y у словах нідерландського походження	163
§ 137. Подвоєння букв на позначення голосних	163
§ 138. Апостроф	164
§ 139. М'який знак (ь)	164

ВІДМІНЮВАННЯ СЛІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ	164	
§ 140	164	
Невідмінювані іменники іншомовного походження	165	
Особливості відмінювання власних назв іншомовного походження ...	166	
IV. ПРАВОПИС ВЛАСНИХ НАЗВ		
§ 141. Українські прізвища та імена	167	
§ 142. Відмінювання прізвищ	167	
§ 143. Відмінювання імен	170	
§ 144. Слов'янські прізвища та імена	175	
Прізвища із прикметниковими суфіксами й закінченнями	178	
§ 145. Неслов'янські прізвища та імена	179	
СКЛАДНІ І СКЛАДЕНІ ОСОБОВІ ІМЕНА ТА ПРИЗВИЩА Й ПОХІДНІ ВІД НИХ ПРИКМЕТНИКИ		179
§ 146. Імена та прізвища (прізвиська)	179	
§ 147. Похідні прикметники	182	
ГЕОГРАФІЧНІ НАЗВИ		183
§ 148. Українські географічні назви	183	
§ 149. Географічні назви інших країн	183	
§ 150. Географічні назви з прикметниковими закінченнями	186	
§ 151. Апостроф, м'який знак	187	
§ 152. Відмінювання географічних назв	188	
§ 153. Правопис прикметникових форм від географічних назв і від назв народів	190	
Суфікси -ІНСЬК(-ИЙ), -ІНСЬК(-ИЙ)	190	
Суфікси -ОВСЬК(-ИЙ) [-ЬОВСЬК(-ИЙ)], -ЕВСЬК(-ИЙ) [-ЄВСЬК(-ИЙ)], -ІВСЬК(-ИЙ) [-ЇВСЬК(-ИЙ)]	190	
§ 154. Правопис складних і складених географічних назв	192	
V. УЖИВАННЯ РОЗДІЛОВИХ ЗНАКІВ		197
§ 155. Крапка (.)	197	
§ 156. Знак питання (?)	199	
§ 157. Знак оклику (!)	201	
§ 158. Кома (,)	203	
I. Кома в простому реченні	203	
II. Кома у складному реченні	221	
§ 159. Крапка з комою (;)	226	

I. Крапка з комою у простому реченні	226
II. Крапка з комою у складному реченні	227
§ 160. Двокрапка (:)	228
I. У простому реченні	228
II. У складному реченні	229
§ 161. Тире (—)	230
I. У простому реченні	230
II. У складному реченні	237
III. У простому і складному реченнях (у деяких стилістичних фігурах)	240
§ 162. Три крапки, або крапки (...)	241
§ 163. Дужки (), [], < >	243
§ 164. Лапки (« », “ ”, „ “, рідше „ ”)	246
§ 165. Скісна риска (/)	248
§ 166. Комбіноване вживання розділових знаків	249
§ 167. Розділові знаки для оформлення прямої мови та цитат	249
§ 168. Правила рубрикації тексту і розділові знаки для оформлення пунктів переліку	255
ПОКАЖЧИК	257